

1 **10 år etter 22. juli: Felles kamp mot ekstremisme**

2 *Uttalelse fra Arbeiderpartiets landsmøte, april 2021*

3
4 22. juli 2011 er den verste terrorhandlingen i norsk fredstid og den mørkeste dagen i arbeider-
5 bevegelsens moderne historie. AUF, Arbeiderpartiet og regjeringsbyggene ble angrepet.
6 77 mennesker ble drept, 69 av dem på AUFs sommerleir på Utøya. Minnet om 22. juli må bli
7 bevart og historien må bli fortalt. Vi kan aldri tillate at historien omskrives eller forenkles.

8
9 Gjerningsmannen 22. juli var alene om handlingene, men han var ikke alene om holdningene.

10
11 22. juli var også et angrep på oss alle. Med statsminister Jens Stoltenberg i spissen samlet Norge
12 seg på tvers av politiske skillelinjer. Men samtidig som Arbeiderpartiet hadde regjeringsansvar, var
13 vi også målet for terrorangrepet. Derfor ble det noe uforløst i den offentlige samtalen om 22. juli.

14
15 Etter 22. juli 2011 sa vi «aldri igjen». Men holdningene ble igjen til handling da Johanne Zhangija
16 Ihle-Hansen ble drept i Bærum 10. august 2019. Bare tilfeldigheter og snarrådighet avverget at
17 flere mistet livet. Fellestrekkene med 22. juli er mange: En ung norsk mann, radikalisert på
18 internett, hadde igjen gått under radaren. Han var alene om handlingen, men ikke om holdningene.

19
20 Etter andre verdenskrig ble det trukket linjer fra holocaust tilbake til konspirasjonsteorier, anti-
21 semittiske holdninger og dehumaniseringen av jødene i den offentlige samtalen. Ekstremisme og
22 politisk vold oppstår ikke et vakuum. Ord kan bli til handlinger. Ytringsfriheten er ufravikelig, men vi
23 har samtidig et ansvar for hvordan vi snakker om hverandre og hvilke ord vi bruker.

24
25 Ekstremismen må bekjempes før den får fotfeste. Kampen mot fremmedfrykt, konspirasjonsteorier
26 og rasisme må kjempes i skolegården, på arbeidsplassen, på sosiale medier og rundt middags-
27 bordet. Islamfiendtlige og antisemittiske holdninger finnes også i Norge: Ifølge Holocaust-senteret
28 har 34 prosent av befolkningen utpregede fordommer mot muslimer og 8 prosent har
29 antisemittiske holdninger.

30
31 Et sterkt politi og effektive sikkerhetstjenester er avgjørende for å bekjempe voldelig ekstremisme.
32 Men vårt viktigste forsvarsverk mot ekstremismen er tryggheten og tilliten i det norske samfunnet,
33 fellesskapet, en sterk velferdsstat og et inkluderende samfunn – fundamentet for et samfunn med
34 små forskjeller og like muligheter: At alle mennesker sikres arbeid, trygghet og verdige liv. At vi
35 motvirker økende ulikhet mellom folk. At vi viser i praktisk politikk at alle mennesker er like mye
36 verdt.

37
38 AUF har foreslått en ny 22. juli-kommisjon. Vi hadde et juridisk oppgjør med 22. juli gjennom retts-
39 saken, et oppgjør med beredskapen gjennom Gjørv-kommisjonen, men ikke et politisk oppgjør
40 med ideologien og hvordan holdningene oppstår.

41
42 *«Vi har unnlatt å se nærmere på spørsmål knyttet til gjerningsmannens motiv, oppvekst*
43 *eller helsetilstand, og vi har heller ikke sett på samfunnets tiltak mot tidlig forebygging av*
44 *radikalisering. Avgrensningene betyr ikke at disse spørsmålene ikke er viktige. Tvert imot.*
45 *De er viktige og ville fortjene mer oppmerksomhet enn det denne kommisjonen kunne*
46 *rekke over.» (22. juli-kommisjonen, august 2012)*

47
48 Gjørv-kommisjonens avgrensning var forståelig, men vi har i løpet av tiåret som har gått også
49 opplevd et «nytt 22. juli» i Bærum 10. august 2019 – og vi har særlig i forbindelse med ISILs
50 framvekst opplevd økt tilslutning til ekstrem islamisme i Norge.

51
52 Verken høyreekstremisme eller ekstrem islamisme oppstår av seg selv. Vi trenger mer kunnskap
53 om radikaliseringsprosessene og hvilke tiltak fungerer for å forebygge og motvirke radikaliserings
54 og ekstremisme. Arbeiderpartiet støtter forslaget om en ny ekstremismekommisjon.

55
56 Vi vet allerede en del. Nyere forskning om høyreekstremer og høyreradikale miljøer i Norge fra
57 1990-tallet og fram til i dag har pekt på viktige endringer i disse miljøene:

58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114

For det første er det ikke lenger i hovedsak ungdommer som er høyreekstremer. De fleste av de tradisjonelle forebyggingsaktørene har ikke den samme tilgangen til unge voksne over 18 år. Det betyr at vi må tenke nytt rundt forebygging og andre aktører må på banen. Kriminalomsorgen, NAV og helsevesenet er viktige aktører overfor dagens målgruppe, samtidig som politiet fortsatt vil spille en sentral rolle. Kommunene vil fortsatt være en viktig aktør i forebyggingsarbeidet.

For det andre har fiendebildet endret seg. I dag er det islam og muslimer som blir sett på som den store fienden. Den tredje hovedtrenden er hvordan høyreekstremer og -radikale bevegelser i stor grad har gått fra å være aktive i gatene, til å ha størstedelen av aktiviteten på nettet, til nå igjen også å være mer tilstede i gatene. To forhold har ikke endret seg de siste tiårene: Forakten for eliten og overvekten av menn i de høyreekstremer bevegelsene.

Et annet hovedfunn i nyere forskning er at politiet selv rapporterer at de har for lite kompetanse til å drive effektiv forebygging av høyreekstremisme. Det er også et problem at politiet har for lite ressurser til dette arbeidet, ikke minst når det gjelder omfanget av hatefulle ytringer på nett, som Kripos' nettpatrulje følger med på.

Arbeiderpartiet ønsker et sterkere vern av spesielt utsatte grupper i samfunnsdebatten. I dag skapes det fiendebilder av innvandrere, jøder, muslimer og andre minoritetsgrupper. Vi vil at arbeidet for å straffeforfølge personer som framsetter og sprer hatytringer og trusler på internett prioriteres. Vi har alle et felles ansvar for å føre en anstendig politisk debatt og unngå unødvendig polarisering.

De regionale menneskerettighetssentrene Falstadsenteret, Stiftelsen Arkivet og Narvik fredssenter gjør en uvurderlig innsats for å undervise elever om menneskerettigheter og konsekvensene av ekstremisme. Dette viktige arbeidet må forsterkes og nå ut til flere. I tillegg ønsker vi å styrke og utvikle Senter for studier av holocaust og livssynsminoriteter (HL-senteret), Det europeiske Wergeland-senteret (EWC), 22. juli-senteret, Rafto-stiftelsen og Nansen fredssenter.

Arbeiderpartiet vil:

- Få fram mer kunnskap om ekstremisme og radikaliserings ved å:
 - Støtte AUFs forslag om en ny ekstremismekommisjon for å gå dypere inn i hvordan ekstremismen oppstår og lære mer om hvilke tiltak som fungerer for å forebygge og motvirke radikaliserings og ekstremisme.
 - Satse på forskning, kompetanseutvikling og studietilbud om ekstremisme og forebygging av radikaliserings og ekstremisme.
- Øke bevisstheten om ekstremisme og radikaliserings ved å:
 - Sørge for at terrorangrepet 22. juli og politisk ekstremisme blir viet oppmerksomhet i skolen.
 - Trappe opp finansieringen til de nasjonale og regionale freds- og menneskerettighetssentrene.
- Legge til rette for bedre samhandling ved å:
 - Videreføre nasjonale handlingsplaner for arbeidet mot antisemittisme, mot muslimhat og mot radikaliserings og voldelig ekstremisme.
 - Styrke samarbeidet og samhandlingen mellom kommunene og politiet om forebyggende tiltak mot radikaliserings og ekstremisme, inkludert revidering av hjemmelsgrunnlaget for taushetsplikt og informasjonsutveksling mellom politi, kommune og andre offentlige etater i saker om radikaliserings og voldelig ekstremisme.
- Sendte tydeligere signaler om hva som er akseptabelt ved å:
 - Styrke politiets ressurser og kompetanse innen forebygging og straffeforfølgning av hatkriminalitet og hatefulle ytringer på internett. Politisk styring er nødvendig for at politiet skal få økt kompetanse på dette området.
 - Utrede og iverksette nye virkemidler i møte med falske nyheter, hatefulle ytringer og andre ulovlige ytringer på nett.
 - Frata statsstøtten til organisasjoner som aktivt fremmer diskriminering.